

Die hoofstukke waarin die teks op homself invou, handel enersyds oor die uitdagings waarmee enige skrywer nog altyd te kampe gehad het, naamlik oor hoeveel ruimte om aan elke karakter af te staan, in watter mate indringing in elke karakter moet plaasvind, watter ruimtes om te selekteer, ensovoorts. Maar van meet af aan is daar ook die tipiese postmoderne verskynsel dat die skrywer deel word van sy eie narratief: "As dit vir 'n mens moontlik is om ander ter wille van homself te gebruik, kan jy nie die karakters in jou verhaal ook so misbruik nie? Ter wille van verontskuldiging, ter wille van katarsis, selfs ter wille van ontvlugting of ontkenning en selfbedrog? Waar begin en eindig jou verantwoordelikheid ten opsigte van die mense in jou storie?" (23).

In uitlatings soos dié word die sentrale temas van die roman dus in direkte verband met die skryfproses gebring: karakters wat andere misbruik, karakters wat hul verledes probeer ontvlug of ontken, karakters op soek na katarsis. Vrae oor "aanspreeklikheid en toerekenbaarheid en skuld" (112). Die skrywer is nie dood in hierdie teks nie, maar tegeelykertyd word die vernaamste vraagstukke van die roman uiters naby die leser gebring en word die leser al een wat 'n oordeel kan fel. Want in hierdie roman word nie alle vrae beantwoord nie, en die sluiting wat bereik word, is slegs gedeeltelik.

Daar is genoeg dat postmodernisme 'n noodsaaklike gegewe by hierdie roman is. Dit is soos die agtergrond van die tapisserie waaroor Dorothea, die wewer, en Gerhardt in hoofstuk 17 praat met "'n vulkaan en klein dier-tjies" daarop. Die ganse agtergrond van die roman is trouens die vulkaan: die private en kollektiewe geskiedenis van die karakters wat gewelddadig en pynlik en soms spektakulêr was en is. Die roman bestaan egter deels uit die vulkaan maar ook veral uit die "klein diere" wat met aandag en liefde geborduur is.

'n *Tapisserie met klein diere* lees so maklik en vlot dat die leser byna onverhoeds deur die einde van die roman betrap word. Dan moet daar bestekopname gedoen word van die indruk wat die verhaal op hom of haar gelaat het. Só is die lewe immers ook dikwels: ons word nie noodwendig die kans gegun om stil te staan by gebeure nie en word deur 'n meëdoenlose stroom van tyd en ervarings meegeleus waaroor ons pas veel later kan besin. Dit is ten seerste waar van die karakters in hierdie roman. Die besondere eienskap van die leeservaring is die feit dat die leser kan terugblaai, herlees en stadig maar seker 'n eie weefwerk – die integrasie van die roman se kern in homself – tot stand kan bring. By 'n *Tapisserie met klein diere* is hierdie proses 'n belonende een.

Jacomien van Niekerk

Universiteit van Pretoria, Pretoria

Die son kom aan die seekant op.

Jeanette Ferreira. Kaapstad:
Human & Rousseau. 2007. 222 pp.
ISBN: 978-0-7981-4882-5.

Die verskyning van Jeanette Ferreira se *Die son kom aan die seekant op* is 'n waardevolle bydrae tot die genre van die historiese roman in Afrikaans.

Die roman het sy ontstaan in die outeur se kennismaking met die kladboek/dagboek van L. Tregardt/Trigardt, Trigard, Tregardt.

"Op die oorspronklike Sweedse Trädgård: tuin, herroep sy ..."

Ferreira moes die dagboek bestudeer as deel van haar honneurstudie in taalkunde. Vir hierdie doel het sy J. H. le Roux se 1966-uitgawe van die dagboek gebruik. Met die skryf van die roman was Gustav Preller se 1938-uitgawe, *Dagboek van Louis Trichardt (1836–1838)*, ook deel van die uitgebreide bronne-

lys. Dié dagboek is waarskynlik die eerste stukkie Afrikaanse literatuur en daarby 'n kosbare bron ten opsigte van Afrikaanse taalkunde.

Vir hierdie resensent was dr. Jan Ploeger se biografie van Trichardt in die *Suid-Afrikaanse Biografiese woordeboek Deel I*, van groot waarde. 'n Kaart wat by benadering Trichardt se standplase en roetes aandui, sou verhelderend bygedra het. Die roman is veel meer as 'n historiese relaas van 'n stuk van die Afrikaner se geskiedenis. Dit voldoen myns insiens aan die vereiste van die nuwe historiese roman.

In die 20ste eeu het *factional fiction* begin skouer teen die tradisionele prosa van die 19de eeu. Skrywers soos Doris Lessing, Jan Wolkers en F. A. Venter het uit hul eie ervaringsveld boeke soos *The Golden Notebook*, *Oestgees*, *Die middag ruik na warm as* en *Kambrokind* geskryf. Hulle het, soos die skryfster Helena Gunter dit in die winteruitgawe (2008) van *Boeke-insig* stel, van 'n eie werklikheid binne 'n fiktiewe ruimte 'n nuwe verbeelde werklikheid geskep.

Hiervandaan is dit 'n kort tree na 'n ander vorm van fiksie uit feite – die historiese roman. En meer bepaald die nuwe historiese roman van die tweede helfte van die 20ste eeu. P. Pelckmans wat as redakteur opgetree het by die samestelling van 'n bundel referate oor die sogenaamde historiese roman, stel dit as volg: "Nog geen vyftien jaar geleden kon de historische roman een definitief geantiekweerd genre lijken [...] sindsdien ziet het daaruit dat het verleden opnieuw een literêre toekomst kregen."

Met skrywers soos Peter Ackroyd, Umberto Eco en Hella Haasse kry die historiese roman bepaald 'n nuwe, postmodernistiese geldigheid.

In die klassieke historiese roman word veel aandag bestee aan 'n soms probleemlose weergawe van 'n chronologiese, historiese realiteit, aan beskrywings van die uiterlik-waarneembare: geboue, kleding, oorlogs- en jagtaferele.

Die nuwe historiese roman gee aandag aan die *human condition* en aan die mentaliteitsgeskiedenis van die mens. Dis egter slegs met deeglike en uitgebreide navorsing wat dit vir die skrywer moontlik word om die teenstelling tussen fiksie en werklikheid tot outonome literêre waarheid te omskep. Die historikus is 'n outeur wat feite transformeer tot 'n historiese interpretasie; die romanskrywer is 'n outeur wat die interpretasie tot voorwerp van verbeelding maak.

Jeanette Ferreira het aan die vereiste van deeglike en uitgebreide navorsing voldoen. Die bibliografie aan die einde bevestig dit. Dié navorsing het haar moontlik verlei om te veel aandag te gee aan byvoorbeeld kultuurhistoriese gegewens in haar strewe om 'n sterk *sense of place* te skep. 'n Klein sonde, alhoewel dit soms die gang en tempo strem.

Reeds in die eerste hoofstuk plaas sy die leser direk in die lewe van twee mense: Louis Tregardt en sy vrou Martha. Sy neem die leser onstuitbaar mee op die tragiese en epiese tog van Tregardt en sy familie. Van sy plase in die distrik Graaff-Reinet en daarna in die distrik Uitenhaag; daarvolgens van Boschberg naby Somerset-Oos en van de Plaat by Daggaboersnek; deur die Bamboesberg om die Stormberge en eindelijk oor Grootrivier. 'n Rustelose bare skyn die man te wees, getroud met 'n vrou twaalf jaar jonger as hy.

In die roman konsentreer die skrywer op die volgende karakters: Louis, sy vrou Martha, hul seuns Carolus, Petrus en Louis Gustav, die bejaarde huisonderwyser, Daniël Pfeffer, Jan Pretorius, Hendrik Botha, Gert en Antje Scheepers en Izaak Albach, die Napoleontiese soldaat, en sy basterdogters en die ongeletterde bywoner Strydom. Bykomend ook die werkliede Danster, Lea en Gert Boesman en Renosterarm; die Basters van Coenraad de Buys; stamhoofde en konings met hul protokol, met ander woorde 'n volledige spektrum van die Suid-Afrikaanse samelewing soos ons dit tot vandag toe ken: van intellektuele

soos Daniël Pfeffer, Louis wie se oupa 'n Sweed uit Uddevalla was; Martha, die kleindogter van Jan Lodewyk Bouwer uit Hesse Cassel in Duitsland en dies meer. Dit kan nie anders as dat die skrywer die eeue-oue kwessie van rassisme en maatskaplike ostrasisme en on-verdraagsaamheid en diskriminasie aansny nie en onder die aandag van die moderne leser bring nie.

Die grootste meriete van die roman is myns insiens die karakter- en verhoudingsuitbeelding – tussen man en vrou, ouer en kind, mindere en meerdere. Daarby het die skrywer geslaag om op ontroerende wyse die tragiek van die trek-situasie van Louis en Martha Tregaardt en diegene saam met hulle uit te beeld. Veral die mindere karakter Katryn, basterdogter van Albach, kom met groot deernis en dimensie uit die verf.

Die slotfase van die roman – die aankoms in Lourenço Marques in April 1838 – gryp die leser aan. Soos die prediker wil ons sê: alles tevergeefs. Alle verwagtinge word weggekalkwe. Siekte en dood sny soos 'n sens deur die trekkers en uiteindelik verloor Louis sy Martha. Smartlik skryf hy in die oorspronklike dagboek:

Omtrind elfuur nam de Allemachtige God haar weg! Dat mijn waarde en teer beminde lijf een salige verwisseling gedaan hebt. Egter ken ik mijn niet troosten. De droefheid overstelp my zodanig dat ek bijna buiten mijn kennis raak. Voor mijn is geen troos op aarde. Mijn liefste & dierbaar pand wierd van mijn voor Eewig genomen.

Met dié woorde sluit hy finaal sy dagboek, behalwe met 'n enkele reël wat hy drie maande later, op sy verjaardag skryf: "1938, Augustus die 10de, had ik een stille verjaarsdag gehad, maar ik zal daaraan denken." Louis Tregaardt sterf drie maande later op 25 Oktober 1838 op 55-jarige ouderdom.

Die wyse waarop Jeanette Ferreira die uit-

treksels uit die dagboek geselekteer het en daarom 'n wêreld gebou het, is voortrefflik. Die titel, *Die son kom aan die seekant op*, is deel van die ontroering wat sy met haar roman geskep het. Vir slegs enkele dae het Martha Tregaardt die son aan die seekant sien opkom met die wete: tevergeefs, tevergeefs.

Margaret Bakkes

Pretoria

Onsigbaar.

Deon Meyer. Kaapstad, Pretoria: Human & Rousseau. 2007. 384 pp. ISBN: 978-0-7981-4896-2.

Met *Onsigbaar*, Deon Meyer se jongste spanningsroman (2007) is Meyer besig om die populariteit wat hy reeds in die buiteland verwerf het, uiteindelik in sy moedertaal te ewenaar. Die uitgewer moes na slegs drie maande na publikasie 'n tweede oplaag laat druk. Dit is inderdaad hoog tyd dat Afrikaanse lesers beseft wat hulle aan hierdie merkwaardige skrywer het. In die buiteland word Meyer reeds onder die grotes in sy genre getel en gereeld vergelyk met skrywers soos Michael Connolly in die VSA, Ian Rankin in Brittanje, of met die legendariese speurverhaalskrywers van ouds soos Raymond Chandler en Dashiell Hammett, laasgenoemde o.a. in die resensie van *Devil's Peak*, die Engelse weergawe van *Infanta*, in *The Times* (Londen) deur Peter Millar (www.deonmeyer.com). Hy is besonder populêr op die Europese vasteland en afgesien van Engels is sy boeke in Frans, Duits, Spaans, Italiaans, Nederlands, Tjeggies, Boelgaars, Roemeens, Slowaaks, Deens en Noors vertaal (www.deonmeyer.com). Dit is waarskynlik as gevolg van hierdie groot Europese leserstal dat Meyer hom nou in staat voel om hom voltyds aan sy skryfwerk toe te wy. Meyer het ook reeds verskeie toekennings in